Nijmegen

Postadres
Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres
Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon
Arjen Besselink
a.besselink@nijmegen.nl
T 024 – 329 95 35

Ons kenmerk
D221048014

Bijlage(n)
Bijgevoegd: Ja

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum 4 april 2023
Onderwerp Evaluatie circulaire beker

Geachte leden van de raad,

Op 30 november 2021 besloten wij een subsidie te verlenen aan de Stichting Vierdaagsefeesten voor het “circulaire bekerproject”. We wilden de afvalhoop sterk verminderen en de ecologische voetafdruk van het evenement verbeteren, in de wetenschap dat de rijksoverheid evenementen vanaf 2024 verplicht om te werken met circulaire verpakkingsmaterialen (75%) zijn we met de Vierdaagsefeesten de uitdaging aangegaan. Deze ambitie is gerealiseerd: 58% van de verkochte bekers kan weer een nieuwe beker worden, 40% is circulair (maar niet voor een voedselverpakking) en slechts 2% is “afval”. Met de Vierdaagsefeesten samen hebben we in 2022 een gigantische slag geslagen.

De hele evenementensector kijkt inmiddels met ons mee, omdat het één van de eerste grootschalige stadsbrede experimenten is met een circulaire beker waarbij de hele keten betrokken is. De producent van de beker, de afvalverwerker en inzamelaar, de organisator, 169 deelnemende ondernemers, wijzelf, de provincie Gelderland en alle bezoekers zijn actief betrokken. Omdat we een subsidie hebben verstrekt van € 150.000 én omdat we graag willen dat andere partijen ook stappen zetten, maken we alle documenten in het project openbaar. Dat zijn:

- Onze subsidiebeschikking uit 2021 (bijlage 1);
- De evaluatie van het circulaire bekersysteem Vierdaagsefeesten 2022, opgesteld door de stichting RvN@ (bijlage 2) in opdracht van de stuurgroep circulaire beker (Stichting Vierdaagsefeesten, 4DAAGSE, DAR, gemeente Nijmegen);
- De Zwerfafvalmonitor, opgesteld door De Groene Lobby (bijlage 3) in opdracht van de gemeente Nijmegen.

De effectmetingen van de Vierdaagsefeesten 2022 en het intochtgebied 4daagse 2022 zitten niet in de bijlage en zijn in 2022 separaat vastgesteld door het college. Daarin stonden ook vragen voor bezoekers over het circulaire bekerplan die verwerkt zijn in bovenstaande evaluatie.

We delen deze brief actief met uw raad omdat we met dit project voorloper zijn in Nederland, de resultaten voor andere gemeenten en evenementen ook interessant zijn en we (om het project succesvol te laten zijn) flexibel zijn omgegaan met prestatieafspraken in het kader van de subsidieverlening.

De belangrijkste resultaten van dit project zijn, kort samengevat:

1. Dat 58% van de bekers weer de grondstof wordt waarmee een nieuwe beker gemaakt kan worden. Dat dit komt omdat deze bekers door de deelnemende ondernemers in de stad schoon zijn ingezameld en dus verwerkt kunnen worden.
2. Dat 40% van de bekers wel circulair is, maar niet een nieuwe voedselverpakking kan worden (wegens onvoldoende schoon ingezameld).
3. Dat 2% van de bekers niet circulair is, omdat deze bijvoorbeeld kwijt zijn geraakt of in andere afvalstromen zijn terechtgekomen.
4. Dat er op straat vooral nog bekertjes van andere merken, blikjes en voedselafval (met name fastfood) liggen.
5. Dat er winst is gemaakt op het systeem. Bij benadering ongeveer € 175.000* door deelnemende ondernemers in de stad en € 60.000 door de stichting Vierdaagsefeesten.
   ** Ter nuancering: er waren net geen 5.000.000 bekers in omloop, de kosten waren hoog (de begroting en realisatie staan in de evaluatie in bijlage 2) en de financiële risico's op het project zijn enorm voor de stichting Vierdaagsefeesten. Het is daarnaast lastig om per deelnemende ondernemer de exacte financiële resultaten te berekenen, dat verschilt per locatie.*

Het circulaire bekerproject in 2022 geeft voldoende aanknopingspunten die succesvol bleken te zijn, maar ook om te verbeteren.

De start van het project en de primaire afspraken

Elk jaar worden de Vierdaagsefeesten geëvalueerd. Jaarlijks was de "troep op straat" één van de grootste aandachtspunten uit de evaluatie. Bezoekers en inwoners van de stad stoorden zich aan de bergen plastic op straat na sluitingstijd van de Feesten. Troep kwam ook in de Waal terecht en was soms in de hele regio vindbaar. Dat, én het feit dat de gemeente Nijmegen de reinigingskosten en de afvalinzameling voor een fors deel jaarlijks betaalt, was voor ons aanleiding om met de Stichting Vierdaagsefeesten in gesprek te gaan. In 2019 zijn deze gesprekken opgestart. Met alle horecapartijen die aangesloten zijn bij de Feesten zijn afstemmingsmomenten geweest, en uiteindelijk leidde dit in 2020 tot een concreter plan. Op dat moment was er echter nog niet voldoende draagvlak voor dit plan en ook gooide corona roet in het eten.

De gesprekken zijn we blijven voeren en in 2021 heeft dit geleid tot een definitieve keuze. Op verzoek van verschillende horecapartijen in de stad heeft de Stichting Vierdaagsefeesten een knoop doorgehakt, en bij deze richting hebben Stichting DE 4DAAGSE en het Ministerie van Defensie zich aangesloten. Om het project mogelijk te

maken, was een opstartsubsidie van de gemeente Nijmegen nodig en wij hebben deze verstrekt.

Aan deze subsidie zaten een aantal prestaties vast die in de subsidiebeschikking staan.

1. *De bekerbijdrage wordt 50 cent.*
   Hierover is lang gesproken. In eerste instantie wilden de horecapartijen in de stad en de stichting Vierdaagsefeesten werken met 20 cent en de gemeente Nijmegen met één euro als financiële prikkel. Hier is een compromis op gesloten.

2. *Inkomsten uit het systeem investeren we direct in duurzaamheid, we willen niet dat de bekerbijdrage een "verdienmodel" is.*
   Dit hebben we als volgt geconcretiseerd:
   a. Ondernemers mogen 10% van de inkomsten houden.
   b. De Vierdaagsefeesten betaalt van de totale inkomsten een deel van de DAR-factuur die nu bij de gemeente ligt. Op termijn gaat het om een jaarlijks bedrag van € 60.000 (collegebesluit), in 2022 gaat het om een kleiner bedrag van € 35.000 (dit bedrag moet nog van de winst in het overzicht afgetrokken worden en verrekent de DAR met de St. Vierdaagsefeesten)
   c. Wat overblijft, mag de Stichting Vierdaagsefeesten volgende jaren inzetten voor andere duurzaamheidsprojecten.

3. *Iedereen moet meedoen (via privaatrechtelijke onderuitgifte) en we willen graag een basis scheppen voor vervolgstappen.*

Het proces

Eind 2021 zijn we begonnen met de verdere concretisering van het project. In de evaluatie wordt uitvoerig beschreven hoe dit is verlopen. De kern van het verhaal is dat er zeer intensief is samengewerkt. Een aantal zaken willen we echter in deze brief specifiek benoemen, omdat ze voor het verloop van dit project interessant of zeer bepalend zijn geweest.

1. *Het gekozen model*
   Om het circulaire bekersysteem succesvol te laten zijn, moest de Stichting Vierdaagsefeesten kiezen voor één beker. De stichting heeft miljoenen bekers ingekocht voor ondernemers in de stad en zoals te lezen valt in het rapport zijn er 4.284.000 drankjes in deze bekers verkocht.

   De stichting moest bepalen hoe ze om zou gaan met de verkoop van deze bekers aan deelnemende ondernemers, waarbij zij ook na moest denken over hoe ze de subsidieafspraken (10% van de inkomsten mocht landen bij ondernemers) zou realiseren. Dat is lastig om te doen, omdat we op voorhand niet wisten hoe het systeem zou werken. De Feesten heeft niet gekozen voor een generieke bijdrage per plein of een model waarmee op basis van daadwerkelijke realisatie een "rekensom achteraf" zou plaatsvinden, maar voor een "bijdrage per beker" voor ondernemers. Dit

heeft een exploitatie opgeleverd waardoor we alle partijen enthousiast hebben meegekregen in het model, maar de financiële revenuen later inzichtelijk zouden worden en het gesprek hierover naar 2023 wordt verplaatst.

2. *De positie van brouwerijen*
   Het vragen van een “bijdrage per beker” was echter ingewikkeld. Tijdens de implementatie van het circulaire bekerplan bleek dat vrijwel alle ondernemers bij voorgaande edities van de Vierdaagsefeesten bekers gebruikten die gratis werden geleverd door de brouwerijen. De grote biermerken zien dit als een vorm van sponsoring en marketing. Dat betekent voor ondernemers dat ze én een bekerbijdrage moesten betalen én in sommige gevallen inkomstenderving hadden omdat afspraken met brouwerijen niet doorgingen.

   Als we de bekers van brouwerijen hadden toegestaan, hadden we overigens geen succesvol circulair bekerproject kunnen implementeren omdat er geen schone monostroom van grondstoffen had kunnen ontstaan.

   Goed om ons te realiseren is dat de Vierdaagsefeesten tijdens de implementatie van het project de bekerbijdrage ook heeft verhoogd én dat de inkoopprijs voor bekers is gestegen door hogere energie- en grondstofprijzen, en dat ondernemers moeilijke jaren achter de rug hadden en niet wisten hoe het systeem zou uitpakken. Meerkosten lagen gevoelig.

3. *Eén lijn of drie lijnen?*
   Tijdens de implementatie hebben onze “convenantspartners” allemaal meegewerkt. Maar wel allemaal op een andere manier. In het kort staat hier per partner omschreven hoe de implementatie plaatsvond:

   <u>Vierdaagsefeesten</u>
   Een bezoeker betaalt 50 cent extra bij het eerste drankje als milieu bijdrage. Bij inlevering van een beker, betaalt hij deze 50 cent niet bij volgende bestellingen. Voor de laatste beker krijgt de bezoeker het geld niet terug, het is dus géén statiegeldsysteem.

   <u>4DAAGSE</u>
   Net als bij de Feesten betaalt een deelnemer 50 cent bij de eerste bestelling en niet wanneer hij een beker inlevert bij volgende bestellingen. De laatste beker kan ingeleverd worden en de deelnemer ontvangt een “token” die de volgende dag ingeleverd kan worden zodat er geen nieuwe bekerbijdrage betaald hoeft te worden.

   <u>Defensie</u>
   Militairen op Heumensoord hoefden geen 50 cent milieubijdrage te betalen. De circulaire bekers werden wel gebruikt.

4. *De kleinere ondernemers*
   In het horecaoverleg van de Vierdaagsefeesten is het meermaals gegaan over het circulaire bekerproject. Niet alle 169 ondernemers uit de stad komen bij dat overleg. Sommigen kiezen er ook voor om wel deel te nemen aan de Feesten, maar niet mee te praten over de gezamenlijke onderwerpen. Toen we het bekersysteem implementeerden, bleek dat vooral kleinere ondernemers (met bijv. één terras) niet op de hoogte waren van de plannen. De Koninklijke Horeca Nijmegen, waar wel overleg mee is geweest, heeft dit ook bij ons aangegeven. In de aanloop naar de Feesten van 2022 is hier extra tijd in geïnvesteerd.

Het resultaat

Algemeen
De belangrijkste resultaten zijn aan het begin van deze brief al genoemd. 58% van de ingezamelde bekers kan weer een nieuwe beker worden. Dat is nog onder de norm die de rijksoverheid per 2024 stelt, maar is een geweldige start. Ook zijn er zeer enthousiaste reacties gekomen van centrumbewoners, en kijken feestvierders, wandelaars en ondernemers ook uitgesproken positief naar het systeem.

Twee van de drie subsidievoorwaarden zijn ook grotendeels gerealiseerd: iedereen deed mee (via de privaatrechtelijke onderuitgifte), de 50 cent bekerbijdrage is generiek doorgevoerd en er is een uitstekende basis gelegd voor vervolgmaatregelen. De afspraak over de besteding en verdeling van de geschatte inkomsten is complex in de realisatie en daarover gaan we nog met de Stichting Vierdaagsefeesten in overleg.

Een analyse van de inkomsten
We hebben niet op het niveau van de individuele ondernemer inzichtelijk wat voor hem/haar/hen het effect is geweest op de financiële exploitatie. Wat we wel weten, en dat blijkt uit de evaluatie en dat is gebaseerd op een aantal aannames, is het volgende:

Resultaat deelnemende ondernemers	
Aantal verkochte “eerste drankjes” (aanname)	1.285.200 stuks
Extra “omzet” voor deelnemende ondernemers Feesten (incl. BTW-verrekening)	€ 507.654
Kosten deelnemers Feesten (incl. 4daagse en Defensie)	€ 333.000
Resultaat totaal	
Winst deelnemers Feesten op bekersysteem	€ 174.654
Positief projectresultaat Stichting Vierdaagsefeesten	€ 61.170
Totale winst	***€ 235.824***
Resultaat voor kosten DAR en duurzaamheidsmaatregelen	
Subsidievoorwaarde 10% mogen deelnemers aan de Vierdaagsefeesten zelf houden	€ 23.582

Volgens subsidievoorwaarden “op te halen bij deelnemende ondernemers” en in te zetten voor overige subsidieafspraken (winst – 10%)	**€ 212.242**
Budget dat Vierdaagsefeesten van deelnemende ondernemers zou moeten ontvangen op basis van exploitatie 2022 (€ 212.242 minus €61.170)	€ 151.072
Overige kosten deelnemende ondernemers	PM

Eind 2021 heeft het college besloten om de stichting Vierdaagsefeesten een subsidie te verstekken: €75.000 in 2021 en €75.000 in 2022. Stichting Vierdaagsefeesten gaf aan dat dit startkapitaal noodzakelijk was om het project van de grond te krijgen. De omvang van het evenement en het open karakter, maakt dat er geen vergelijking mogelijk was met andere evenementen; het was pionierswerk. Nu het project een jaar gedraaid heeft, waar vele partijen stevige financiële risico’s zijn aangegaan, zien we dat de financiële stromen anders zijn verlopen dan van tevoren ingeschat. Deze inzichten maakt dat de subsidie voorwaarde om maximaal 10% bij ondernemers te laten landen, onrealistisch en nagenoeg praktisch onuitvoerbaar is.

We houden vast aan de inhoudelijke ambitie: de subsidie is bedoeld om het evenement te verduurzamen. We verbeteren de afvalstromen en we dringen het grondstofverlies drastisch terug omdat 98% van de bekers gerecycled kan worden. Daarnaast brengen we met de opbrengsten van het bekersysteem de DAR-factuur omlaag: de vervuiler betaalt. We gaan met de stichting in overleg over deze inzichten en gebruiken dit project om het evenement verder te verduurzamen. Daarnaast zetten we in dat op termijn een groter deel van de DAR-factuur door de ondernemers laten betalen.

Kamp Heumensoord
Op Heumensoord werkte men niet met een bekerbijdrage. Het systeem werkte niet op het militaire kamp van het Ministerie van Defensie. De DAR is tijdens de week gestopt met het dagelijks ophalen van de bekerzakken, omdat verreweg de meeste bekers in de reguliere afvalstromen terechtkwamen. Cijfers zijn er daarom ook niet van deze inzameling.

En hoe nu verder?
Op basis van deze analyse zetten we een aantal vervolgstappen:

1. Optimaliseren van afvalstromen om het percentage van 58% recyclebare bekers verder omhoog te krijgen. In 2024 moet dit percentage op 75% liggen als de stichting Vierdaagsefeesten wil voldoen aan de regels van de Rijksoverheid. Wij blijven meedenken met dit proces dat we samen met alle partijen gestart zijn.

2. We zijn met een aantal hoofdrolspelers (supermarkten, Vierdaagsefeesten, fastfoodketens) in gesprek gegaan over afvalinzameling in het centrum tijdens de Vierdaagsefeesten. We willen daar graag afspraken over maken, die leiden tot betere afvalinzameling. Dat gesprek zetten we in de loop van 2023 voort.

3. We accepteren de financiële situatie 2022 en complimenteren de Stichting Vierdaagsefeesten voor de realisatie van het project, maar vragen de stichting Vierdaagsefeesten richting de editie 2023 stappen te zetten om de financiële prestatieafspraken wél door te voeren met haar deelnemende ondernemers omdat deze evaluatie daar aanleiding voor geeft. Punt van aandacht daarbij is ook dat – hoe beter het systeem functioneert – hoe minder inkomsten bij de deelnemende ondernemers zullen landen.

4. We gaan ook met stichting Vierdaagsefeesten en de DAR in gesprek over een concretisering van de afspraken over de reinigings- en afvalinzamelingskosten. Uitgangspunt is deze voor een groot deel bij het evenement neer te leggen. Rand voorwaardelijk is dan wel dat de stichting met de deelnemende ondernemers goede afspraken kan maken en hier ook op kunnen sturen.

5. We realiseren dat de Wedren (st. DE4DAAGSE) en Heumensoord (militairen) een wezenlijk andere doelgroep ontvangt dan de bezoekers van de binnenstad. We evalueren het verloop van de verschillende ingezette systemen om te achterhalen wat wel en wat niet werkte. Wij vinden het belangrijk dat het model verder ontwikkeld wordt en steunen keuzes daarin die leiden tot meer circulariteit, minder afval en een schonere stad.

Tenslotte vinden we het belangrijk om bij uw raad een realistisch verwachtingspatroon te scheppen. Vanaf 2024 is er in Nederland een verbod op wegwerpplastic. Als organisatoren toch plastic willen gebruiken, is herbruikbaarheid de nieuwe norm en hoogwaardig circulair plastic de uitzondering. Hierover hebben wij – door deze casus – ook contact met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Vanaf 2024 zullen we zien dat grote partijen (andere organisatoren, brouwerijen, etc.) ook gaan bewegen, waardoor er discussie kan ontstaan over de positie van de Stichting Vierdaagsefeesten. Hier moet de organisator op blijven anticiperen.

Wij kijken met trots terug op dit project.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen

A.P.W. van de Klift
gemeentesecretaris

H.M.F. Bruls
burgemeester